

УДК 378.37.01/09

ГРИЩЕНКО Ю.В.,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

СОЛОМАХА С.О.,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ФІЛІПЧУК Н.О.,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

У процесі професійної підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін важливе значення має проходження педагогічної практики, яка сприяє закріпленню і поглибленню теоретичних знань, набуттю практичних навичок, виробленню власного стилю викладання, формуванню професійної компетенції. На думку Черкас Г.В., педагогічна практика спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх учителів, мобілізує особистісний потенціал та виявляє приховані здібності студента, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню та почуттю задоволення від власної діяльності [4].

Актуальність зазначеної проблеми підтверджується дослідженнями вітчизняних науковців. Зокрема, проблемам професійної підготовки вчителів мистецьких дисциплін присвячені дослідження С. Горбенко, О. Комаровської, Н. Миропольської, О. Олексюк, О. Рудницької, А. Растригіної, О. Щолокової та ін. Організаційно-методичні засади педагогічної практики в системі професійного становлення майбутнього вчителя розглядали І. Ковальчук, Л. Кравець, О. Лисенко, Л. Надкернична, Н. Онищенко, Ж. Сироткіна, Л. Хомич, Г. Черкас. Проблеми організації педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня аналізували Т. Белан, С. Захаренко, А. Кочубей, Н. Носовець, О. Свириденко, Т. Шевчук, Л. Яновська.

Отже, *метою статті* є обґрунтування впливу педагогічної практики на формування професійної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін в процесі магістерської підготовки.

Виклад основного матеріалу. Підписання Болонської угоди зумовило упровадження у систему вищої освіти України ступеневої підготовки фахівців – від бакалавра до доктора наук, що вимагає забезпечення наступності у підготовці фахівців. Згідно з «Законом України про вищу освіту» (Стаття 5) – «здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр; 4) доктор філософії/доктор мистецтва; 5) доктор наук. Зокрема, магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою [1].

Особливого значення сьогодні набуває створення якісно нової системи організації фахової підготовки у магістратурі. У професійно-педагогічній підготовці магістрів поєднується загальна психолого-педагогічна підготовка з специфічно-фаховою на основі компетентнісного та особистісного підходів з урахуванням індивідуальних якостей тих, хто навчається – рівня знань, сформованості умінь та навичок, інтересів і нахилів.

Навчальний процес у закладі вищої освіти є складовою цілісного освітнього процесу, якому притаманні інноваційні ознаки. Це, насамперед, зміни в основних складових педагогічної діяльності – цілей змісту навчання та його результатів, шляхом створення, поширення, використання нових нестандартних методів та прийомів для вирішення педагогічних задач, а також переорієнтації сумісної діяльності педагога і тих, хто навчається на діалогічний спосіб міжособистісних взаємовідносин.

У такому контексті організація підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін у системі вищої педагогічної освіти в умовах магістратури висуває особливі вимоги до формування їхньої

професійної майстерності. Основний зміст завершального етапу підготовки магістрів становлять магістерська практика й захист магістерської роботи. Магістерська практика, враховуючи принцип безперервності і наступності навчання, є логічним продовженням виробничої педагогічної практики – важливої форми професійного навчання у вищих навчальних закладах, яка проводиться в умовах, максимально наближених до професійної діяльності.

Метою педагогічної практики в магістратурі є формування готовності магістранта до викладацької діяльності у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації та підготовка студентів до цілісного виконання функцій викладача, проведення навчально-виховної роботи зі студентами. Магістерська практика – це комплексний процес, в якому студенти виконують всі види діяльності, які визначаються їх спеціалізацією. Вона є важливою складовою частиною підготовки студентів університету до майбутньої професійної діяльності, яка покликана забезпечити формування професійно-педагогічних умінь і навичок у проведенні навчально-виховної та позааудиторної роботи зі студентами. Занурення студентів до реальних умов професійної праці викладачів, вивчення змісту і педагогічних умов їхньої діяльності є ключовими чинниками успішності й результативності асистентської практики магістрантів. Асистентська практика сприяє розвитку професійної самосвідомості, культури спілкування, формуванню теоретичної, практичної та особистісно-мотиваційної складових професійної компетентності практикантів. В ході проходження асистентської практики у майбутніх викладачів мистецьких дисциплін формуються навички викладацької діяльності та виробляється індивідуальний стиль педагогічної діяльності.

Асистентська практика має різні форми та види, зокрема це лекційні, практичні, лабораторні та індивідуальні заняття, майстер-класи, педагогічні майстерні, спецпрактикуми, воркшоп, в ході яких майбутні викладачі опановують сучасні методи, форми і технології організації освітнього процесу з певних дисциплін фахового спрямування, закріплюють теоретичний матеріал, удосконалюють навички спілкування зі студентською аудиторією, отримують можливість проведення експериментального дослідження відповідно до теми магістерської роботи.

Асистентську практику магістранти проходять на фахових кафедрах під керівництвом досвідчених методистів та викладачів, які допомагають студентам у проведенні аудиторних занять. Магістранти мають спостерігати за навчально-виховним процесом вищої школи, зокрема на заняттях, які проводяться викладачами університету, розробляти поурочні плани, на підставі яких самостійно проводити власні заняття; самостійно проводити підготовку до занять (підготувати кабінет, наочні посібники, технічні засоби навчання, дидактичний матеріал; організувати студентів тощо).

Викладачі кафедр також керують організацією та проведенням студентами позааудиторних заходів: виховних, загальнокультурних, присвячених певним подіям університетського життя, життя країни й суспільства в цілому. Участь майбутніх викладачів мистецьких дисциплін у таких заходах під час асистентської практики дозволяє їм набути досвід керівництва позааудиторною діяльністю студентів, виявляти творчу ініціативу, креативність, нестандартність підходів до вирішення педагогічних завдань. Крім того, ініціювання комунікативного діалогу в студентському освітньому середовищі майбутніми викладачами вищої школи стимулює зростання якості фахових компетенцій і формування мобільності в розв'язанні ключових проблем сучасної освіти.

Підготовка магістрів передбачає також діяльність майбутніх викладачів як науковців. У зв'язку з цим магістерська практика носить науково-дослідний характер й синтезує теоретично-наукові дослідження й пошуки практичних механізмів впливу щодо вдосконалення власної педагогічної дії. Конкретний зміст магістерської практики визначається тематикою магістерських робіт студентів, що окреслюється керівним практики або керівником дослідження індивідуально для кожного студента. Тому науково-дослідна практика є також складовою частиною освітньої програми професійної підготовки магістрів. В ході її магістри виконують індивідуальні дослідницькі психолого-педагогічні завдання протягом педпрактики та складають відповідний звіт; беруть участь у роботі методологічних семінарів, вебінарів кафедр та інших науково-практичних заходах університету, як то конференціях, круглих столах, наукових форумах, практикумах і тренінгах тощо. Публікують свої наукові статті і тези виступів у збірниках наукових праць за результатами проведених науково-практичних заходів.

Науково-дослідна практика магістрантів тісно пов'язана із асистентською, а результатом успішного й ефективного проходження магістерської практики студентами є представлення магістерського дослідження високого якісного рівня. Лише за умови вчасно захищеного звіту з магістерської практики та представленої у визначений термін магістерської роботи керівником практики видається наказ про допуск студентів до захисту магістерських робіт.

Висновки. Педагогічна практика є важливою ланкою у процесі особистісного і професійного становлення майбутнього вчителя, яка забезпечує основи його практичної діяльності, сприяє формуванню основних педагогічних умінь і навичок. Магістерський рівень вищої освіти передбачає оволодіння методологією педагогічної діяльності, здійснення самостійного творчого педагогічного проекту, здобуття практичних навичок продукування нових ідей і розв'язання теоретичних та практичних проблем у педагогічній сфері. Орієнтація на інноваційні тенденції оновлення національної вищої освіти

зумовлює необхідність суттєвих змін її змістової, структурної і процесуальної складових, детермінує модернізацію традиційної системи навчання, потребує розробки та впровадження педагогічних методів та технологій, орієнтованих на творчість і новаторство, що забезпечуватимуть майбутнім викладачам високий рівень професійної та особистісної самореалізації й сприятимуть становленню індивідуального стилю педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради України, № 37-38, ст. 2004. Київ, 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 17.10.2020).
2. Мачинська Н.І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
3. Саюк В.І. Науково-дослідна практика: програма і методичні рекомендації. Київ, 2016. 45 с.
4. Черкас Г.В. Педагогічна практика в системі підготовки вчителя. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-01/08cavstt.pdf> (дата звернення 15.10.2020).

Грищенко Юлія Валеріївна, Соломаха Світлана Олександрівна, Філіпчук Наталія Олександрівна. Проблеми практичної підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін

У статті обґрунтовується вплив педагогічної практики на формування професійної компетентності майбутніх викладачів мистецьких дисциплін на магістерському рівні вищої освіти. Зазначено, що у професійно-педагогічній підготовці магістрів поєднується загальна психолого-педагогічна підготовка з специфічно-фаховою на основі компетентнісного та особистісного підходів.

Визначено, що магістерська практика – це комплексний процес, в якому студенти виконують всі види діяльності, які визначаються їх спеціалізацією. Вона є важливою складовою частиною підготовки студентів університету до майбутньої професійної діяльності, яка покликана забезпечити формування професійно-педагогічних умінь і навичок, сприяє виробленню власного стилю викладання, формуванню професійної компетенції.

Ключові слова: практична підготовка, майбутні вчителі, викладачі, педагогічна практика, маїстри, майстерність.

Grishchenko Y.V., Solomakha S.O., Filipchuk N.O. Problems of practical training of future teachers of art disciplines

The article substantiates the influence of pedagogical practice on the formation of professional competence of future teachers of art disciplines at the master's level of higher education. It is noted that in the professional and pedagogical training of masters the general psychological and pedagogical training is combined with the specific professional one on the basis of competence and personal approaches.

It is determined that a master's practice is a complex process in which students perform all types of activities that are determined by their specialization. It is an important part of the preparation of university students for future professional activities, which is designed to ensure the formation of professional and pedagogical skills, the development of their own teaching style, the formation of professional competence.

Key words: practical training, future teachers, pedagogical practice, masters, professionalization, skill.